

Dorota Walerjan

Zwolnienie od podatku VAT usług świadczonych przez pośredników ubezpieczeniowych – wykładnia zakresu zwolnienia w świetle aktualnej praktyki podatkowej

W artykule omówiono kwestie związane ze zmianą wykładni pojęcia pośrednictwa ubezpieczeniowego do celów podatku od towarów i usług (VAT). Analizowane zagadnienie ma kluczowe znaczenie z uwagi na fakt, że zakres czynności uznawanych za pośrednictwo ubezpieczeniowe wpływa na uprawnienie osób wykonujących te czynności (agentów i brokerów ubezpieczeniowych) do skorzystania ze zwolnienia z podatku.

Jakkolwiek przepis ustawy podatkowej (art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy o VAT), z którego wynika zwolnienie od podatku dla czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego, obowiązuje w niezmienionym brzmieniu od 2011 r., to jego wykładnia uległa istotnej ewolucji. Formalnym przejawem tej ewolucji są wydawane na tle ww. przepisu indywidualne interpretacje podatkowe oraz wyroki sądów administracyjnych, których przykłady zacytowano i omówiono w artykule. Przedstawiono także najistotniejsze czynniki analizowane w praktyce interpretacyjnej przy wykładni pojęcia pośrednictwa ubezpieczeniowego, jak również opisano zmiany zachodzące w tym zakresie. Najistotniejszą z tych zmian wydaje się być postępujące zawężanie rozumienia pojęcia pośrednictwa ubezpieczeniowego oraz wyłączenie prawa do korzystania ze zwolnienia w przypadku obsługi umów ubezpieczenia wykonywanej przez pośrednika uczestniczącego w zawarciu tych umów.

Słowa kluczowe: podatek VAT, zwolnienie z VAT, outsourcing ubezpieczeniowy, czynności pomocnicze, interpretacje podatkowe.

1. Wprowadzenie

Z perspektywy agentów i brokerów świadczących usługi pośrednictwa ubezpieczeniowego w rozumieniu i na podstawie obowiązującej obecnie ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym¹ kluczowym zagadnieniem jest uprawnienie do skorzystania ze zwolnienia tych usług od podatku od towarów i usług (VAT). Należy oczekiwać, że z uwagi na zasady wykładni prawa podatkowego (o czym mowa niżej), zagadnienie to pozostanie aktualne również na gruncie wchodzącej w życie z dniem 1 października 2018 r. ustawy o dystrybucji ubezpieczeń² (uchylającej i „zastępującej” ustawę o pośrednictwie ubezpieczeniowym).

¹ Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r. poz. 2077, z późn. zm.).

² Ustawa z dnia 15 grudnia 2017 r. o dystrybucji ubezpieczeń (Dz. U. z 2017 r. poz. 2486).

Równoległe z dokonującymi się w ostatnim czasie zmianami w zakresie regulacji ubezpieczeniowych (w tym wprowadzenie z dniem 1 stycznia 2016 r. nowej ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej³ oraz planowane wprowadzenie ustawy o dystrybucji ubezpieczeń), nowelizacji podlegają przepisy podatkowe. Warto zwłaszcza wspomnieć o fundamentalnym dla rynku ubezpieczeń wykreśleniu, z dniem 1 lipca 2017 r., zawartego w art. 43 ust. 13 ustawy o VAT⁴ przepisu zwalniającego od podatku świadczenie usługi stanowiącej element usługi ubezpieczeniowej, który sam stanowi odrębną całość i jest właściwy oraz niezbędny do świadczenia korzystającej ze zwolnienia usługi ubezpieczeniowej⁵.

Nowe przepisy to jednak tylko jeden aspekt problemu, drugim, w praktyce nie mniej istotnym, jest wyraźna ewolucja dokonująca się w zakresie wykładni tych przepisów prawa podatkowego, których brzmienie od lat pozostaje niezmienione. W mojej ocenie, właśnie zmiana praktyki interpretacyjnej jest kluczowa dla ryzyk podatkowych. Zmiana ta odbywa się bowiem w sposób niesformalizowany, ewolucyjny – a nie „rewolucyjny”, charakterystyczny dla nowelizacji obowiązującego lub wprowadzenia nowego, prawa. W konsekwencji, zmiana taka pozostaje poza głównym nurtem doniesień i analiz medialnych czy dyskusji w organizacjach branżowych, przez co nie dociera do znacznej części podatników.

2. Zwolnienie pośrednictwa ubezpieczeniowego od podatku VAT

Do wspomnianych wyżej przepisów należy niewątpliwie art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy o VAT, który zwalnia od podatku „*usługi ubezpieczeniowe, usługi reasekuracyjne i usługi pośrednictwa w świadczeniu usług ubezpieczeniowych i reasekuracyjnych, a także usługi świadczone przez ubezpieczającego w zakresie zawieranych przez niego umów ubezpieczenia na cudzy rachunek, z wyłączeniem zbywania praw nabytych w związku z wykonywaniem umów ubezpieczenia i umów reasekuracji*”⁶. Przepis ten obowiązuje w niezmienionej formie od 1 stycznia 2011 r., czego jednak nie można powiedzieć o jego wykładni. Zasadniczym celem wprowadzenia przywołanego przepisu w obowiązującym obecnie brzmieniu było osiągnięcie zgodności zakresu usług zwolnionych od podatku VAT z przepisem art. 135 ust. 1 pkt a) unijnej dyrektywy

³ Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r. poz. 1170, z późn. zm.).

⁴ Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2016 r. poz. 710, z późn. zm.).

⁵ Więcej o skutkach tej nowelizacji w: D. Walerjan, „Nowelizacja przepisów o podatku VAT ograniczająca zakres zwolnienia z tego podatku – niektóre skutki dla podmiotów działających na rynku ubezpieczeń”, Prawo Asekuracyjne 2017, nr 2.

⁶ Więcej na temat tego zwolnienia w publikacjach: A. Dębiec, J. Fiema, „Wykładnia pojęcia usług pośrednictwa ubezpieczeniowego w świetle regulacji dyrektywy VAT i ustawy o podatku od towarów i usług”, Prawo Asekuracyjne 2013, nr 3; D. Walerjan, „Możliwość zwolnienia z podatku VAT pośrednika ubezpieczeniowego, którego czynności nie podlegają przepisom ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym”, Prawo Asekuracyjne 2015, nr 2; D. Walerjan, „Wspólne świadczenie usług pośrednictwa ubezpieczeniowego na rzecz zakładu ubezpieczeń przez dwóch lub więcej agentów ubezpieczeniowych w świetle ustawy o VAT”, Prawo Asekuracyjne 2015, nr 3.

2006/112/WE⁷ oraz wprowadzenie jednolitego stosowania zwolnienia z podatku w odniesieniu do rynku wspólnotowego i zapewnienie spójności przepisów dotyczących podatku od towarów i usług z przepisami krajowymi⁸. Niestety, ustawodawca nie zatroszczył się o spójność językową oraz merytoryczną polskiej normy z normą unijną. W szczególności, na wiele lat rozszerzył zakres obowiązującego w Polsce zwolnienia w porównaniu ze zwolnieniem unijnym, poprzez wprowadzenie dodatkowo wspomnianego wyżej przepisu art. 43 ust. 13 ustawy o VAT, wykreślonego dopiero z dniem 1 lipca 2017 r. Także sam przepis art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy o VAT został sformułowany w sposób odmienny od brzmienia art. 135 ust. 1 pkt a) dyrektywy 2006/112/WE. Sytuacja nie ułatwia fakt, że ani ustawa o VAT, ani też dyrektywa 2006/112/WE nie wyjaśniają pojęć określających zakres zwolnienia od podatku VAT dla usług związanych z ubezpieczeniami.

Powyższe czynniki w istotny sposób przyczyniły się do niejednolitej wykładni zakresu zwolnienia dostępnego na podstawie przepisu art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy o VAT. Jakkolwiek można zrozumieć liczne wątpliwości co do zastosowania przepisu i powstające na tym tle spory, to trudno wytłumaczyć zasadniczą ewolucję wykładni przywołanej normy, jaka miała miejsce w czasie jej obowiązywania, tj. od roku 2011 do dnia dzisiejszego.

3. Ewolucja wykładni pojęcia pośrednictwa ubezpieczeniowego dla celów ustawy o VAT

3.1. Zagadnienia wstępne

W pierwszych latach obowiązywania art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy o VAT statuującego zwolnienie od podatku m.in. dla usług pośrednictwa ubezpieczeniowego, powszechnie odwoływano się do faktu, że zagadnienie świadczenia usług pośrednictwa ubezpieczeniowego w polskim systemie prawa reguluje ustawa o pośrednictwie ubezpieczeniowym. Zgodnie z jej regulacjami (art. 2): „*Pośrednictwo ubezpieczeniowe polega na wykonywaniu przez pośrednika za wynagrodzeniem czynności faktycznych lub czynności prawnych związanych z zawieraniem lub wykonywaniem umów ubezpieczenia*”. W świetle art. 4 tej ustawy, pośrednik ubezpieczeniowy wykonuje czynności polegające m.in. na doprowadzeniu do zawarcia i zawieraniu umów ubezpieczenia, uczestniczeniu w administrowaniu/zarządzaniu i wykonywaniu umów ubezpieczenia, także w sprawach o odszkodowanie, jak również na organizowaniu i nadzorowaniu czynności agencyjnych/brokerskich. Powyższe regulacje są w znacznym stopniu zbieżne z treścią art. 2 pkt 3 dyrektywy 2002/92/WE⁹ definiującego pośrednictwo ubezpieczeniowe jako działalność polegającą na wprowadzaniu, proponowaniu

⁷ Dyrektywa 2006/112/WE Rady z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz. Urz. UE. L. z 2006 r. Nr 347.1, z późn. zm.).

⁸ Szerzej o genezie tego przepisu w: A. Dębiec, J. Fiema, „Wykładnia pojęcia usług pośrednictwa ubezpieczeniowego...”, *op. cit.*

⁹ Dyrektywa 2002/92/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie pośrednictwa ubezpieczeniowego (Dz. Urz. UE L Nr 9/3).

lub przeprowadzaniu innych prac przygotowawczych do zawarcia umów ubezpieczenia lub zawieraniu takich umów, lub udzielaniu pomocy w administrowaniu i wykonywaniu takich umów, w szczególności w przypadku roszczenia.

Odniesienia do definicji z zakresu ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym znajdujemy w znaczącej części starszych interpretacji podatkowych oraz wyroków sądów administracyjnych, które w celu określenia, czym jest usługa pośrednictwa ubezpieczeniowego, powoływały się na przepisy tej ustawy i prezentowały stanowisko o konieczności dokonywania wykładni pojęcia „pośrednictwa ubezpieczeniowego” oraz zakresu „czynności agencyjnych” zgodnie z brzmieniem jej przepisów¹⁰.

Jednak w kolejnych latach, organy interpretacyjne coraz powszechniej zaczęły powoływać się na jedną z głównych zasad, jaka rządzi wykładnią przepisów podatkowych, tj. autonomię prawa podatkowego. Autonomia prawa podatkowego oznacza, że przepisy prawa podatkowego stanowią niezależną całość, w stosunku do której inne regulacje mogą być traktowane jako przepisy szczególne tylko wówczas, gdy prawo podatkowe tak stanowi. Zasadę tę potwierdził w szczególności Naczelny Sąd Administracyjny (NSA), który w uchwale z 29 listopada 1999 r. (FPK 3/99) uznał, że milczenie ustawodawcy w zakresie wyraźnego odesłania do definicji jakiegoś pojęcia zawartej w innym akcie prawnym oznacza zakaz sięgania po definicje spoza autonomicznego pojęciowo prawa podatkowego. Konsekwencją tego poglądu jest obowiązek ustalenia znaczenia interpretowanego pojęcia z zakresu prawa podatkowego opierając się na języku potocznym, z pominięciem legalnych definicji zawartych w aktach prawa z innych dziedzin niż prawo podatkowe.

Powyższe prowadzi w sposób bezpośredni do podstawowej reguły wykładni prawa podatkowego obowiązującej w polskim systemie prawnym, jaką jest wykładnia językowa. Pogląd o kluczowym znaczeniu wykładni językowej wielokrotnie wyrażał NSA. Przykładowo, w uzasadnieniu do wyroku z 8 kwietnia 1997 r. (SA/Ka 2976/95), NSA wskazał: *„Wykładnia językowa jest pierwszą i podstawową wykładnią w prawie podatkowym i z tego względu ma priorytet przy stosowaniu”*. Wykładnia językowa opiera się w znacznej mierze na definicjach słownikowych. Zgodnie ze Słownikiem Języka Polskiego¹¹, przez pojęcie *„pośrednictwo należy rozumieć: 1) działalność osoby trzeciej mającą na celu porozumienie się między stronami lub zatawienie jakichś spraw dotyczących obu stron; 2) kojarzenie kontrahentów w transakcjach handlowych”*. Przyjmując zatem priorytet wykładni językowej należałoby ograniczyć zakres zwolnienia przewidzianego dla usług pośrednictwa ubezpieczeniowego do tych działań osoby trzeciej (tu: agenta), które mają na celu skojarzenie ubezpieczyciela z osobą poszukującą ochrony ubezpieczeniowej, w tym również zaangażo-

¹⁰ Takie stanowisko zajął przykładowo dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie w interpretacji o sygn. IPPP1/443-834/11-2/AW) czy dyrektor Izby Skarbowej w Poznaniu w interpretacji o sygn. ILPP1/443-738/11-4/MS. Podobnie uznał WSA w Warszawie w wyroku z 12 marca 2012 r., sygn. akt III SA/Wa 942/12 oraz NSA w wyrokach z 4 marca 2013 r., sygn. akt I FSK 577/12 i z 2 lipca 2013 r., sygn. akt I FSK 740/13.

¹¹ Uniwersalny Słownik języka polskiego PWN, www.sjp.pwn.pl

wanie w „negocjacje” stron co do warunków ich porozumienia (umowy ubezpieczenia).

3.2. Przegląd najnowszej praktyki interpretacyjnej w zakresie wykładni zakresu zwolnienia dostępnego dla czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego

Wydawane w ostatnim czasie interpretacje organów podatkowych dotyczące zakresu zwolnienia dostępnego dla czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego na podstawie art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy o VAT prezentują zasadniczo spójną linię interpretacyjną, którą charakteryzuje stosunkowo wąskie rozumienie tego pojęcia.

Powszechnie wskazuje się, że z treści art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy o VAT wyraźnie wynika intencja ustawodawcy, którą było objęcie zwolnieniem od podatku wskazanych w nim rodzajów usług. Analizowane zwolnienie ma więc charakter przedmiotowy – przesłanką do skorzystania z tego zwolnienia jest przede wszystkim rodzaj świadczonej usługi, cechy, które ją wyróżniają.

Organy podatkowe podkreślają, że z uwagi na wykładnię zwolnień przewidzianych w art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy o VAT oraz w art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2006/112/WE konieczne jest zdefiniowanie pojęcia „usług pośrednictwa”. W związku z tym, że ani polska ustawa, ani dyrektywa 2006/112/WE nie definiują tego pojęcia, w celu określenia, jakie czynności należy rozumieć pod pojęciem usług pośrednictwa, należy oprzeć się na wykładni językowej, wspieranej orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE). Zgodnie z przytoczoną definicją słownikową, przez pośrednictwo należy rozumieć działalność osoby trzeciej mającą na celu porozumienie się między stronami lub załatwienie jakichś spraw dotyczących obu stron. Równorzędnie, przez pośrednictwo rozumie się kojarzenie kontrahentów w transakcjach handlowych, a więc załatwianie dla zarobku różnego rodzaju transakcji handlowych między dwiema stronami, uczestniczenie w zawieraniu takich transakcji. Zatem nie ulega wątpliwości, że za pośrednictwo można uznać wszelkie te czynności wykonywane przez dany podmiot, które zmierzają do zawarcia umowy między różnymi stronami transakcji. Z kolei „z doktrynalnego punktu widzenia cechą charakterystyczną pośrednictwa odróżniającą ten stosunek od innych umów jest fakt, że bezpośrednią przyczyną zawarcia bezpośrednio lub pośrednio umowy są działania pośrednika”. W konsekwencji, „przez umowę o pośrednictwo należałoby rozumieć taki stosunek prawny istniejący pomiędzy dwiema stronami, z których jedna (pośrednik) otrzymuje zlecenie od drugiej, aby doprowadzić do wymiany gospodarczej świadczeń z osobą trzecią, przy czym znalezienie kontrahenta ma stanowić bezpośredni i decydujący rezultat starań pośrednika. Bezpośrednim celem aktywności pośrednika jest wywołanie skutku prawnego, polegającego na wprowadzeniu zleceniodawcy (podmiotu zastępowanego) w stosunek umowny z osobą trzecią”¹².

¹² Tak przykładowo: interpretacja z 1 sierpnia 2017 r., sygn. 0111-KDIB2-2.4011.137.2017.1.AR; interpretacja z 22 listopada 2017 r., sygn. 0115-KDIT1-1.4012.533.2017.2.KM, wydane przez dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej.

Zasadniczym kryterium pozwalającym w ocenie organów interpretacyjnych na ustalenie, czy dana osoba jest pośrednikiem ubezpieczeniowym, czy też nie, jest charakter wykonywanych przez tę osobę „czynności wewnętrznych”. Przywoływana jest sprawa C-124/07 pomiędzy J.C.M. Beheer B.V. a Staatssecretaris van Financiën, w której TSUE zwrócił uwagę, że przepisy wspólnotowe nie zawierają żadnych wskazówek odnoszących się do stosunku pomiędzy brokerem lub pośrednikiem ubezpieczeniowym a stronami umowy ubezpieczeniowej, do której zawarcia się przyczynił. Stwierdzenie posiadania statusu brokera lub pośrednika ubezpieczeniowego zależy zatem od cech badanej działalności. W celu rozstrzygnięcia, co w świetle przepisów prawa podatkowego należy rozumieć pod pojęciem „pośrednictwa”, organy podatkowe odnoszą się powszechnie do reprezentatywnego w tym temacie wyroku z 21 czerwca 2007 r. w sprawie C-453/05 Volker Ludwig przeciwko Finanzamt Luckenwalde, w którym TSUE stwierdził m.in., że „[...] celem takiej działalności jest uczynić wszystko co niezbędne, by dwie strony zawarły umowę, przy czym pośrednik nie ma żadnego interesu w zakresie treści umowy [...]. Natomiast nie ma miejsca działalność polegająca na pośrednictwie, jeśli jedna ze stron umowy zleca podwykonawcy część czynności faktycznych związanych z umową [...]”.

Przytacza się także powszechnie wyrok w sprawie C-235/00CSC Financial Services, Rec., w którym wyjaśniono znaczenie słowa „negocjacje” w kontekście definicji „pośrednictwa”¹³. Pojęcie to odnosi się „do działalności pośrednika, który nie przyjmuje roli którejkolwiek ze stron umowy dotyczącej produktu finansowego oraz którego działalność polega na czymś innym, niż świadczenie usług wchodzących w zakres umowy, typowo wykonywanych przez strony takich umów. Negocjacje stanowią usługę świadczoną na rzecz strony umowy oraz wynagradzane przez nią, polegającą na jednoznacznie określonym akcie mediacji. Mogą one polegać m.in. na wskazywaniu odpowiednich możliwości zawarcia takiej umowy, nawiązywaniu kontaktu z drugą stroną lub negocjowanie, w imieniu i na rzecz klienta, warunków płatności, jakich ma dokonać jedna ze stron. Celem negocjacji jest zatem wykonanie wszystkich czynności niezbędnych w celu zawarcia przez dwie strony umowy, przy jednoczesnym braku jakiegokolwiek własnego zaangażowania negocjatora określonego w warunkach umowy. Z drugiej strony, nie stanowi negocjacji sytuacja, w której jedna ze stron powierza podwykonawcy część formalności administracyjnych związanych z umową, takich jak udzielanie informacji drugiej stronie

¹³ Trzeba tu poddać krytyce mechaniczne odwoływanie się przez organy podatkowe do pojęcia „negocjacji”. Pojęcie to nie definiuje bowiem zakresu zwolnienia od podatku usług pośrednictwa ubezpieczeniowego, które wynika z art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2006/112/WE. Występuje ono wyłącznie w kontekście niektórych pozostałych zwolnień ujętych w art. 135 ust. 1 (pod lit. b)–f) dotyczących zwolnień dla pośrednictwa finansowego, kredytowego, w zakresie papierów wartościowych i in.). Z tego względu, odwoływanie się przez organy interpretacyjne do definicji słowa „negocjacje” oraz wyroku w sprawie C-235/00 dotyczącego usług pośrednictwa w zakresie papierów wartościowych należy uznać za wysoce nieprecyzyjne – tym bardziej, że w polskiej praktyce interpretacyjnej wielokrotnie kwestionowano możliwość zastosowania tych samych kryteriów interpretacyjnych do zwolnień dotyczących pośrednictwa ubezpieczeniowego i pośrednictwa o innym charakterze.

oraz przyjmowanie i przetwarzanie wniosków, zapisów na papiery wartościowe, będące przedmiotem umowy. W takim przypadku, podwykonawca zajmuje tę samą pozycję, jak strona sprzedająca produkt finansowy i nie jest zatem pośrednikiem”.

Konsekwencją przyjęcia wskazanego wyżej podejścia jest sformułowanie przez organy podatkowe poniższego zespołu cech, jakimi powinna charakteryzować się usługa pośrednictwa, aby mogła korzystać ze zwolnienia od podatku. Trzeba zauważyć, że poniższe zestawienie cech jest silnie ugruntowane w praktyce interpretacyjnej i powszechnie cytowane w wydawanych aktualnie interpretacjach¹⁴:

- pośrednik nie jest stroną umowy dotyczącej produktu finansowego lub ubezpieczeniowego i jego działalność różni się od typowych świadczeń umownych wykonywanych przez strony tych umów;
- strona transakcji wypłaca pośrednikowi wynagrodzenie za świadczoną przez niego usługę pośrednictwa;
- celem działań pośrednika jest uczynienie wszystkiego, co niezbędne, by dwie strony zawarły umowę (a sam pośrednik nie ma żadnego interesu w zakresie treści umowy);
- czynności pośrednika nie ograniczają się do dopełnienia formalności administracyjnych związanych z umową.

Za kluczowe dla pośrednictwa ubezpieczeniowego uznaje się, w ocenie organów interpretacyjnych, „czynności, których celem jest uczynienie wszystkiego co niezbędne, by dwie strony zawarły umowę ubezpieczenia”, zaś „[...] istotnymi aspektami pośrednictwa ubezpieczeniowego jest wyszukiwanie klientów ubezpieczeniowych i kontaktowanie ich z ubezpieczycielem w celu zawarcia umowy”. Na tej podstawie, w wydawanych w ostatnim czasie interpretacjach, organy podatkowe konsekwentnie podkreślają, że spośród czynności wykonywanych przez podatników (wnioskodawców w ramach tych interpretacji), **tylko te czynności polegające na pośredniczeniu w zawieraniu umów ubezpieczenia, których celem jest doprowadzenie do zawarcia umów ubezpieczeniowych stanowią pośrednictwo ubezpieczeniowe zwolnione od podatku VAT**. Należy od nich odróżnić tzw. czynności techniczne, które nie mogą korzystać ze zwolnienia od podatku. Konsekwencją takiej konkluzji są przykładowo następujące stanowiska prezentowane w pismach wydawanych w ostatnim czasie:

- „wykonywanie przez Wnioskodawcę czynności związanych z wykonywaniem i administrowaniem już zawartych za pośrednictwem Wnioskodawcy umów ubezpieczenia polegających na udzielaniu pomocy ubezpieczonemu w likwidacji szkód (przygotowanie roszczenia do Ubezpieczyciela, przygotowanie odwołania od decyzji Ubezpieczyciela) oraz na przypominaniu

¹⁴ Tak na przykład w wydanych w zeszłym roku interpretacjach o sygn. 0115-KDIT1-1.4012.533.2017.2.KM, 1462-IPPP1.4512.129.2017.2.AKO, 0114-KDIP4.4012.426.2017.2.MP, 0114-KDIP4.4012.41.2017.1.AKO, 0112-KDIL1-1.4012.391.2017.1.AK, 0111-KDIB2-2.4011.137.2017.1.AR.

o płatności składek, bądź o wygasającej umowie ubezpieczenia – to przejaw uczestniczenia Wnioskodawcy w wykonaniu lub utrzymaniu zawartych wcześniej umów ubezpieczenia. Czynności te mają charakter techniczny i wspierający towarzystwo ubezpieczeniowe w procesie obsługi roszczeń, w związku z tym nie stanowią one pośrednictwa ubezpieczeniowego i nie mogą korzystać ze zwolnienia, o którym mowa w art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy” (tak: interpretacja z 22 listopada 2017 r. o sygn. 0115-KDIT1-1.4012.533.2017.2.KM);

- „[...] nie stanowi negocjacji sytuacja, w której jedna ze stron powierza podwykonawcy część formalności administracyjnych związanych z umową, takich jak udzielanie informacji drugiej stronie oraz przyjmowanie i przetwarzanie wniosków, zapisów na papiery wartościowe, będące przedmiotem umowy. W takim przypadku, podwykonawca zajmuje tę samą pozycję, jak strona sprzedająca produkt finansowy i nie jest zatem pośrednictwem”. (tak: interpretacja z 1 sierpnia 2017 r. sygn. 0111-KDIB2-2.4011.137.2017.1.AR);
- „[...] spośród czynności wykonywanych przez Wnioskodawcę, tylko czynności polegające na pośredniczeniu w zawieraniu umów ubezpieczenia, których celem będzie doprowadzenie do zawarcia umów ubezpieczeniowych stanowią pośrednictwo ubezpieczeniowe zwolnione od podatku VAT. Natomiast czynności wykonywane przez Wnioskodawcę związane z zarządzaniem i wykonywaniem już zawartych umów ubezpieczenia nie stanowią pośrednictwa ubezpieczeniowego i nie mogą korzystać ze zwolnienia, o którym mowa w art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy”. (tak: interpretacja z 27 października 2017 r. o sygn. 0112-KDIL1-1.4012.391.2017.1.AK);
- „[...] czynności wykonywane przez Spółkę, które mają charakter posprzedażowy, a związane są z wykonywaniem i administrowaniem już zawartych umów ubezpieczenia nie stanowią pośrednictwa ubezpieczeniowego i nie mogą korzystać ze zwolnienia, o którym mowa w art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy”. (tak: interpretacja z 16 maja 2017 r. o sygn. 0114-KDIP1-1.4012.41.2017.1.KBR);
- „[...] czynności wykonywane przez Spółkę w celu uczestniczenia w wykonaniu umów ubezpieczenia lub obsłudze umów ubezpieczenia w trakcie ich trwania, bądź też świadczenia dodatkowe, pomocnicze, nie stanowią pośrednictwa ubezpieczeniowego, gdyż nie polegają one na wyszukiwaniu klientów i kontaktowaniu ich z zakładem ubezpieczeń w celu zawarcia umów ubezpieczenia i nie mogą korzystać ze zwolnienia, o którym mowa w art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy”. (interpretacja z 4 grudnia 2017 r. o sygn. 0114-KDIP4.4012.452.2017.1.AS);
- „Celem usługi pośrednictwa jest przecież pozyskanie klienta dla zakładu ubezpieczeń w celu zawarcia umowy w zakresie ochrony ubezpieczeniowej i takie czynności korzystają ze zwolnienia od podatku na podstawie art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy o VAT. Zwolnienie od podatku na podstawie ww. przepisu nie ma jednak zastosowania do realizowanych przez Spółkę usług

szkolenia osób wykonujących czynności agencyjne [...]". (interpretacja z 23 maja 2017 r. o sygn. 0114-KDIP4.4012.41.2017.1.AKO);

Analiza treści ww. interpretacji prowadzi do wniosku, że zasadniczo jako usługi pośrednictwa ubezpieczeniowego korzystającego ze zwolnienia od podatku kwalifikowane są czynności polegające na doprowadzaniu do zawarcia umów ubezpieczenia, jak również zawieranie umów w imieniu ubezpieczyciela. Odmiennej kwalifikacji podlega natomiast wykonywanie przez pośrednika czynności związanych z zarządzaniem i wykonywaniem już zawartych za jego pośrednictwem umów ubezpieczenia, w tym polegających na uczestniczeniu w administrowaniu i wykonywaniu umów, związanych z postępowaniem w przypadku zajścia zdarzenia ubezpieczeniowego czy nadzorowaniem wpłacania przez ubezpieczających składek ubezpieczeniowych. W ocenie organów podatkowych (tak np. interpretacja z 16 maja 2017 r. o sygn. 0114-KDIP1-1.4012.41.2017.1.KBR) tego rodzaju czynności stanowiące „*przejaw uczestniczenia w wykonaniu lub utrzymaniu zawartych wcześniej umów ubezpieczenia*” mają charakter techniczny i wspierający w procesie obsługi roszczeń, w związku z tym nie stanowią one pośrednictwa ubezpieczeniowego i nie mogą korzystać ze zwolnienia.

W tej samej interpretacji wyjaśniono, że „*przepisy dotyczące pośrednictwa ubezpieczeniowego mają jedynie pomocniczy charakter przy definiowaniu pojęć związanych z pośrednictwem ubezpieczeniowym [...]. Natomiast kluczowe znaczenie dla stanowiska organu podatkowego w zakresie opodatkowania omawianych usług mają przepisy prawa podatkowego, w tym przepisy prawa wspólnotowego oraz orzecznictwo TSUE, które stanowią podstawę dla prawa krajowego i jego ewentualnej interpretacji*”. Należy podkreślić, że takie podejście, wynikające z autonomii prawa podatkowego, jest charakterystyczne dla interpretacji i orzeczeń wydawanych w sprawach dotyczących klasyfikacji podatkowej usług pośrednictwa ubezpieczeniowego. Powoduje ono, że wykładnia podatkowa musi być każdorazowo przeprowadzona w sposób niezależny, w oderwaniu od definicji formułowanych w ramach ustaw niepodatkowych. Przykładem rozbieżności w tym zakresie jest choćby podkreślany w praktyce podatkowej „cel” działań pośrednika, opisywany, jak wspomniano powyżej, jako „*uczynienie wszystkiego, co niezbędne, by dwie strony zawarły umowę*”. Cel ten pozostaje istotnie węższy niż zakres działalności wskazany w regulacjach ubezpieczeniowych: w szczególności w art. 4 ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym zapisano, że czynności wykonywane przez pośredników obejmują uczestniczenie w administrowaniu/zarządzaniu i wykonywaniu umów ubezpieczenia, także w sprawach o odszkodowanie, jak również organizowanie i nadzorowanie czynności agencyjnych/brokerskich. Podobnie, z art. 4 ust. 6 ustawy o dystrybucji ubezpieczeń wynika, że „*Dystrybucja ubezpieczeń polega również na organizowaniu i nadzorowaniu czynności agencyjnych u agenta ubezpieczeniowego lub agenta oferującego ubezpieczenia uzupełniające oraz czynności brokerskich w zakresie ubezpieczeń u brokera ubezpieczeniowego*”. Ponadto, w przepisach ubezpieczeniowych istotny nacisk położono na sposób działania pośrednika: na przykład, w art. 7 ust. 1 ustawy o dystrybucji ubezpieczeń

wskazano, że dystrybutor ubezpieczeń „postępuje uczciwie, rzetelnie i profesjonalnie, zgodnie z najlepiej pojętym interesem klientów”. Ten aspekt działalności pośrednika (dystrybutora) jest konsekwentnie pomijany przy wykładni prawa podatkowego i nie podlega w jej ramach ocenie.

3.3. Wybrane orzeczenia sądów administracyjnych

Także w orzecznictwie znane są liczne wyroki, które interpretują pojęcie pośrednictwa ubezpieczeniowego jako dokonywanie w imieniu ubezpieczyciela, lub też w imieniu osoby poszukującej ochrony ubezpieczeniowej, wszelkich niezbędnych czynności, które umożliwiłyby zawarcie przez obie strony umowy ubezpieczenia¹⁵. W wyroku z 3 kwietnia 2012 r. (sygn. akt I SA/Po 4/12), Wojewódzki Sąd Administracyjny (WSA) w Poznaniu stanął na stanowisku, że dla określenia, co stanowi usługę pośrednictwa należy posiłkować się wykładnią językową oraz orzecznictwem TSUE, w świetle których istotą i celem pośrednictwa jest skojarzenie dwóch stron i doprowadzenie do zawarcia umowy między użytkownikiem a instytucją finansową. Jak uznał skład orzekający, celem pośrednika jest „uczynić wszystko co niezbędne, by dwie strony zawarły umowę”. Stanowisko WSA w Poznaniu poparł NSA oddalając skargę kasacyjną na powyższe orzeczenie¹⁶.

W poprzednich latach, w orzeczeniach sądów administracyjnych zdarzały się także wyroki, w których bezpośrednio kwestionowano możliwość objęcia zwolnieniem z podatku od towarów i usług czynności o charakterze administracyjnym czy technicznym. Przykładem jest wyrok WSA w Warszawie z 27 stycznia 2014 r. (sygn. akt III SA/Wa 2071/13), w którym sąd uznał za techniczne takie czynności, jak ewidencjonowanie i wydawanie druków ścisłego zachowania i przekazywanie wymienionych we wniosku dokumentów do ubezpieczyciela, czy przekazywanie stosownych informacji ubezpieczycielowi. Wyrok ów ma o tyle istotne znaczenie, że sąd wyraźnie przełamał powszechnie przyjęty na rynku model kwalifikacji czynności wykonywanych na rzecz zakładów ubezpieczeń oparty na dorozumianym (a w innych przypadkach – wyraźnym) uznaniu całości tych czynności za tzw. świadczenie kompleksowe, podlegające jednolitej kwalifikacji podatkowej i w całości uprawniające do skorzystania ze zwolnienia z podatku.

Dla zmiany linii orzeczniczej polskich sądów administracyjnych w kwestii kwalifikacji czynności agenta lub brokera ubezpieczeniowego jako zwolnionych od podatku VAT przełomowy był wyrok NSA z 16 czerwca 2016 r. (sygn. akt I FSK 179/15)¹⁷, który niejako „zapoczątkował” serię negatywnych orzeczeń w podobnych sprawach. Jak wynika z uzasadnienia powyższego wyroku, w ocenie NSA, czynności obsługi umów ubezpieczenia w trakcie ich trwania w każ-

¹⁵ Por. wyrok WSA w Warszawie z 24 lutego 2012 r. (sygn. akt III SA/Wa 1845/11) oraz wyrok NSA z 21 lutego 2013 r. (sygn. akt I FSK 664/12).

¹⁶ Wyrok NSA z 26 czerwca 2013 r. (sygn. akt I FSK 922/12).

¹⁷ Więcej na ten temat w: M.P. Ziemiak, „Głosa krytyczna do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 16 czerwca 2016 r. (I FSK 179/15) dotyczącego opodatkowania podatkiem VAT pośrednictwa ubezpieczeniowego”, Prawo Asekuracyjne 2017, nr 3.

dym przypadku pozostają poza zakresem pojęcia pośrednictwa w zawieraniu umów ubezpieczenia i w konsekwencji nie korzystają ze zwolnienia z podatku VAT na podstawie art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy o VAT. W uzasadnieniu sąd powołał się na wnioski, które wypływają z wyroku TSUE z 17 marca 2016 r. w sprawie C-40/15. Trybunał podkreślił, że usługi te „powinny być charakterystyczne dla działalności brokera lub agenta ubezpieczeniowego, która polega na wyszukiwaniu klientów i kontaktowaniu ich z ubezpieczycielem w celu zawarcia umów ubezpieczenia [...]”. Przenosząc powyższe wyjaśnienia Trybunału na grunt rozpoznawanej sprawy przyjęć należy, że użyte w art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy o VAT i wykładane ściśle pojęcie «usług pośrednictwa w świadczeniu usług ubezpieczeniowych i reasekuracyjnych» oznacza, że zakresem zwolnienia podatkowego wynikającego z tego przepisu są objęte świadczone przez podmiot trzeci w imieniu i na rzecz zakładu ubezpieczeń, usługi związane z wyszukiwaniem klientów i kontaktowaniem ich z zakładem ubezpieczeń w celu zawarcia umów ubezpieczenia. Nie są natomiast objęte tym zwolnieniem usługi polegające na obsłudze umów ubezpieczenia w trakcie ich trwania, gdyż nie polegają one na wyszukiwaniu klientów i kontaktowaniu ich z zakładem ubezpieczeń w celu zawarcia umów ubezpieczenia, a przez to usługi te nie mają cech pośrednictwa”. Podobne stanowisko zaprezentował WSA w Warszawie w wyroku z 29 czerwca 2016 r. (III SA/Wa 2091/16) oraz w wyroku z 21 lutego 2017 r. (III SA/Wa 652/16).

Trzeba ponadto zauważyć, iż na rozpoznanie przez NSA oczekuje obecnie kilka zbliżonych spraw, w których WSA orzekały dotychczas w sposób korzystny dla podatników. Jeżeli te korzystne wyroki WSA zostałyby uchylone przez NSA, mogłoby to potwierdzać podważenie dotychczasowej praktyki sądów w tym zakresie.

4. Praktyczny wymiar zaostrożenia praktyki interpretacyjnej

4.1. Wpływ na sytuację pośredników ubezpieczeniowych oraz relacje umowne na rynku ubezpieczeń

Analiza aktualnej praktyki interpretacyjnej i orzeczniczej prowadzi do wniosku, że zarówno organy podatkowe, jak i sądy administracyjne wdrażają przywoływaną częstokroć zasadę, zgodnie z którą pojęcia używane do określenia zwolnień od podatku, w tym zwolnień zawartych w art. 43 ustawy o VAT, powinny być interpretowane w sposób ścisły, ponieważ zwolnienia te stanowią odstępstwa od ogólnej zasady opodatkowania usług podatkiem VAT¹⁸. W tym przypadku, zastosowanie cytowanej zasady przejawia się zarówno w ustalaniu poję-

¹⁸ Tak na przykład dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie w interpretacji z 2 sierpnia 2013 r., sygn. IPPP2/443-381/13-4/RR: „[...] wszelkie pojęcia dotyczące zwolnień należy interpretować możliwie ściśle i wąsko tak, aby nie doprowadzić do rozszerzenia zwolnień. Z uwagi na to, iż możliwość stosowania zwolnień od podatku ma charakter wyjątkowy i nie podlega ani wykładni rozszerzającej, ani zawężającej, zaś możliwość wychodzenia poza wykładnię literalną jest niedopuszczalna, znać należy, iż zwolnienia takie winny mieć zastosowanie do towarów i usług wskazanych wprost przez ustawodawcę w ustawie o podatku od towarów i usług lub w przepisach wykonawczych do tej ustawy. Zwrócić należy w tym miejscu uwagę,

cia pośrednictwa ubezpieczeniowego na podstawie jego językowego (słownikowego) znaczenia, jak i weryfikacji świadczonych usług z perspektywy ekonomicznej, w tym z uwzględnieniem ich kompleksowego bądź indywidualnego charakteru.

Nie trzeba wyjaśniać, że ograniczenie zakresu czynności, które mogą korzystać ze zwolnienia od podatku VAT w bezpośredni sposób przekłada się na sytuację pośredników ubezpieczeniowych (agentów i brokerów). Przede wszystkim zastrzeżenie praktyki wymaga od pośredników, jako podatników podatku VAT, weryfikacji wiążących ich umów i wykonywanych czynności w celu ustalenia, czy czynności te mieszczą się w zakresie pośrednictwa ubezpieczeniowego. Kolejnym etapem może być konieczność renegotjowania umów wiążących pośredników z towarzystwami ubezpieczeniowymi lub podmiotami poszukującymi ochrony ubezpieczeniowej.

Odnosnie do tego ostatniego zagadnienia trzeba zauważyć, że także ubezpieczyciele nie pozostają obojętni na zastrzeżenie praktyki interpretacyjnej organów podatkowych skutkującej, z oczywistych względów, podwyższeniem kosztów nabywanych przez nich usług pośrednictwa. Jedną z reakcji na wzrost kosztów jest modyfikacja zasad współpracy podmiotów zaangażowanych w działalność ubezpieczeniową oraz zasad dystrybucji produktów ubezpieczeniowych, w tym ograniczenie zakresu czynności powierzanych do wykonania pośrednikom oraz zmiana struktury ich usług.

Warto jednak przypomnieć, że z perspektywy pośredników omawiany problem może mieć także aspekt pozytywny. Zgodnie bowiem z art. 86 ust. 1 ustawy o VAT, podatnikowi przysługuje prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego jedynie w takim zakresie, w jakim towary i usługi są wykorzystywane do wykonywania czynności opodatkowanych. Powyższa zasada, uszczegółowiona w kolejnych regulacjach przepisu art. 86, powoduje, że pośrednicy ubezpieczeniowi świadczący także usługi opodatkowane podatkiem VAT nabędą (po spełnieniu ustawowych warunków) prawo do rozliczenia części podatku VAT naliczonego, zawartego w fakturach dokumentujących dokonywane przez nich zakupy.

4.2. Oczekiwany wpływ uchylecia ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym i wprowadzenia ustawy o dystrybucji ubezpieczeń

Jak wspomniano na wstępie, należy oczekiwać, że opisany tu problem będzie istnieć również na gruncie wchodzącej w życie z dniem 1 października 2018 r. ustawy o dystrybucji ubezpieczeń, która uchyli i „zastąpi” ustawę o pośrednictwie ubezpieczeniowym. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy są wspomniane zasady wykładni prawa podatkowego przewidujące jego autonomię, co skutkuje uznaniem, że przepisy podatkowe stanowią niezależną całość, w sto-

iz zwolnienie od podatku określone m.in. w art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy, ma zastosowanie jedynie do czynności wskazanych w tym przepisie. [...] Wskazać należy, że terminy używane do określenia zwolnień od podatku przewidziane w artykule 13 dyrektywy muszą być wiernie interpretowane, jako że stanowią wyjątki od ogólnej zasady, która mówi, że podatek VAT pobierany jest od każdej usługi świadczonej odpłatnie przez podatnika [...].”

sunku do której inne regulacje mogą być traktowane jako przepisy szczególne tylko wówczas, gdy prawo podatkowe tak stanowi. Zasada ta powoduje, że podobnie jak obowiązująca ustawa o pośrednictwie ubezpieczeniowym, również nowa ustawa o dystrybucji ubezpieczeń nie będzie mogła być traktowana jako źródło definicji dla potrzeb wykładni prawa podatkowego. W szczególności należy założyć, że funkcjonujące na gruncie przepisów ubezpieczeniowych definicje pojęć, takich jak „pośrednictwo ubezpieczeniowe” czy „dystrybucja ubezpieczeń” nadal będą mieć z perspektywy podatkowej walor wyłącznie pomocniczy¹⁹.

Nie oznacza to jednak, że wprowadzenie nowej ustawy o dystrybucji ubezpieczeń pozostanie zupełnie bez wpływu na sytuację indywidualnych podatników. Przykładem takiego wpływu, który już dziś daje się przewidzieć, jest sytuacja tych podatników, którzy w latach poprzednich uzyskali indywidualne interpretacje podatkowe oparte w sferze uzasadnienia merytorycznego na odniesieniach do ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym. Faktem jest, że uzasadnienia klasyfikacji podatkowej konstruowane na podstawie definicji z zakresu ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym były w pierwszych latach obowiązywania art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy o VAT powszechne. W związku z uchynieniem ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym istnieje ryzyko, że z uwagi na zmianę stanu prawnego stanowiącego podstawę dla wydania przedmiotowych interpretacji, utracą one walor ochronny. Trzeba przypomnieć, że wydawane aktualnie interpretacje podatkowe zawierają zastrzeżenie, że *„Interpretacja dotyczy stanu faktycznego przedstawionego przez wnioskodawcę i stanu prawnego”*²⁰ *obowiązującego w dacie zaistnienia zdarzenia w przedstawionym stanie faktycznym”*.

Nie można ponadto wykluczyć, że tak istotna zmiana w środowisku regulacyjnym dotyczącym wykonywania czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego „zainspiruje” organy podatkowe do weryfikacji prawidłowości interpretacji wydawanych w latach poprzednich – i ich uchylecia lub stosownej zmiany, ewentualnie wydania tzw. interpretacji ogólnej lub objaśnień podatkowych. Należy wskazać, że takie możliwości wynikają z obowiązujących przepisów prawa podatkowego²¹, w świetle których uprawniony organ może z urzędu m.in. zmienić wydaną interpretację indywidualną, jeżeli stwierdzi jej nieprawidłowość, uwzględniając w szczególności orzecznictwo sądów, Trybunału Konstytucyjnego lub Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, ewentualnie stwierdzić wygaśnięcie interpretacji indywidualnej, jeżeli jest ona niezgodna z interpretacją ogólną wydaną w takim samym stanie prawnym.

¹⁹ Zob. na przykład: interpretacja z 16 maja 2017 r. o sygn. 0114-KDIP1-1.4012.41.2017.1.KBR.

²⁰ Można mieć wątpliwość, czy pojęcie stanu prawnego należy w tym przypadku odnieść do całego systemu prawa, czy wyłącznie do dziedziny prawa podatkowego – zagadnienie to wykracza jednak poza zakres niniejszego opracowania.

²¹ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 201, z późn. zm.).

5. Podsumowanie

Jak wyjaśniono, wykładnia zwolnienia czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego od podatku VAT na podstawie art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy o VAT podlegała w trakcie obowiązywania tego przepisu znaczącym zmianom. Zmiany te znajdowały wyraz w treści indywidualnych interpretacji podatkowych oraz orzeczeń sądów administracyjnych i zasadniczo zmierzały ku zawężeniu zakresu zwolnienia, przy uwzględnieniu bogatej praktyki orzeczniczej TSUE. Natomiast do chwili obecnej nie udało się zapewnić spójności pomiędzy językowym brzmieniem przywołanego przepisu polskiej ustawy oraz stosownymi regulacjami zawartymi w dyrektywie 2006/112/WE, co stanowi istotne utrudnienie przy stosowaniu prawa przez podatników.

W pierwszym okresie obowiązywania art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy o VAT powszechnie odwoływano się do definicji usług pośrednictwa ubezpieczeniowego zawartej w ustawie o pośrednictwie ubezpieczeniowym. Jednak w kolejnych latach zaczął przeważać pogląd o autonomii prawa podatkowego, co spowodowało, że skupiono się na wykładni językowej analizowanego przepisu. Wydawane w ostatnim czasie interpretacje organów podatkowych dotyczące zakresu zwolnienia dostępnego na podstawie art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy o VAT prezentują zasadniczo spójną linię interpretacyjną, którą charakteryzuje stosunkowo wąskie rozumienie pojęcia pośrednictwa ubezpieczeniowego. Skupia się ono wokół definicji słownikowej, zgodnie z którą przez pośrednictwo należy rozumieć działalność osoby trzeciej mającą na celu porozumienie się między stronami lub załatwienie jakichś spraw dotyczących obu stron. Konsekwentnie, w kontekście podatkowym, pośrednictwo ubezpieczeniowe rozumiane jest przez pryzmat celu takiego działania, jakim powinno być „*wykonanie wszystkich czynności niezbędnych w celu zawarcia przez dwie strony umowy*”. Takie podejście oznacza, że **z podatkowej definicji pośrednictwa ubezpieczeniowego wyłącza się czynności o charakterze organizacyjnym, administracyjnym, nadzorczym czy technicznym, jak również działania podejmowane przez pośrednika w zakresie lub w odniesieniu do danej umowy ubezpieczenia już po jej zawarciu.**

Nie ulega wątpliwości, że ograniczenie zakresu czynności, które mogą korzystać ze zwolnienia od podatku VAT w bezpośredni sposób przekłada się na sytuację pośredników ubezpieczeniowych (agentów i brokerów). Nie tylko wymaga od nich dokonywania krytycznej klasyfikacji podatkowej czynności realizowanych w ramach zawartych umów, ale częstokroć również renegocjowania treści tych umów, z uwzględnieniem racjonalizacji kosztów podatkowych związanych z prowadzoną działalnością.

Choć planowane wprowadzenie ustawy o dystrybucji ubezpieczeń nie powinno mieć istotnego wpływu na wykładnię podatkową (która ma być dokonywana w sposób autonomiczny), to może jednak oddziaływać na sytuację indywidualnych pośredników, w szczególności w zakresie ochrony wynikającej z uzyskanych przez nich w latach poprzednich interpretacji podatkowych. Nie można także wykluczyć większej skłonności organów podatkowych do przeprowa-

dzania weryfikacji interpretacji wydanych w przeszłości, z myślą o ich ujednoczeniu i dostosowaniu do aktualnej praktyki.

Dorota Walerjan

doradca podatkowy, Counsel, kancelaria Hogan Lovells

Bibliografia

- Dębiec A., Fiema J., „Wykładnia pojęcia usług pośrednictwa ubezpieczeniowego w świetle regulacji dyrektywy VAT i ustawy o podatku od towarów i usług”, *Prawo Asekuracyjne* 2013, nr 3.
- Walerian D., „Możliwość zwolnienia z podatku VAT pośrednika ubezpieczeniowego, którego czynności nie podlegają przepisom ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym”, *Prawo Asekuracyjne* 2015, nr 2.
- Walerian D., „Wspólne świadczenie usług pośrednictwa ubezpieczeniowego na rzecz zakładu ubezpieczeń przez dwóch lub więcej agentów ubezpieczeniowych w świetle ustawy o VAT”, *Prawo Asekuracyjne* 2015, nr 3.
- Walerian D., „Nowelizacja przepisów o podatku VAT ograniczająca zakres zwolnienia z tego podatku – niektóre skutki dla podmiotów działających na rynku ubezpieczeń”, *Prawo Asekuracyjne* 2017, nr 2.
- Ziemiak M.P., „Glosa krytyczna do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 16 czerwca 2016 r. (I FSK 179/15) dotyczącego opodatkowania podatkiem VAT pośrednictwa ubezpieczeniowego”, *Prawo Asekuracyjne* 2017, nr 3.

VAT Exemption of the Services Provided by Insurance Intermediaries – the Interpretation of the Scope of Exemption under Current Tax Practice

The aim of the present article is to discuss the effects of the change in the interpretation of the concept of insurance mediation for the purposes of the goods and services tax (VAT). The analyzed issue is of crucial importance because of the fact that the scope of activities regarded as insurance mediation affects the right of insurance agents and brokers to be exempt from tax.

Although the tax law provision (article 43 (1), paragraph 37 of the VAT Act), under which insurance mediation activities are exempt from tax has been in force since 2011, its interpretation has been undergoing a significant evolution. This process is formally manifested by individual tax interpretations and judgments of the administrative courts based on the above-mentioned regulation, the examples of which are cited and discussed in the article.

Moreover, not only has the author described the most important factors analyzed while interpreting the concept of insurance mediation but also presented the changes taking place in this respect. The most essential change seems to be an increasingly restrictive interpretation of the concept of insurance mediation and exclusion from a tax exemption in the case of insurance agreements, serviced by intermediaries involved in the conclusion of these contracts.

Keywords: VAT tax, VAT exemption, insurance outsourcing, ancillary activities, tax interpretations.